

Nr 108.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående rätt för förra folkskollärarinnorna Ebba Linnéa Sandberg och Anna Vendela Lekander, född Brovall, till viss tjänstårsberäkning för pension; given Stockholms slott den 27 januari 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:o) och 2:o) hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 januari 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS,
VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler frågor om rätt för förra folkskollärarinnorna Ebba Linnéa Sandberg och Anna Vendela Lekander, född Brovall, till viss tjänstårsberäkning för pension och anför därvid:

1:o.

Förra lärarinnan vid Stockholms folkskolor Ebba Linnéa Sandberg har hos Kungl. Maj:t anhållit att för erhållande av förhöjd pension från statens pensionsanstalt få tillgodoräkna sig tjänstgöring vid statsunderstödda enskilda flickskolor före tillträddandet av anställning såsom folkskollärarinna.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Sandberg, som är född den 19 januari 1872, tjänstgjort såsom lärarinna under följande tider, nämligen läsåren 1894/1895 och 1895/1896 vid Tekla Åbergs högre läroverk för flickor i Malmö,

läsåren 1896/1897—1899/1900 vid högre elementarläroverket i Halmstad för kvinnlig ungdom,

större delen av vårterminen 1901 och läsåren 1901/1902—1903/1904 vid Ateneum för flickor i Stockholm,

23 april—15 juni 1903 vid Klara folkskola i Stockholm (såsom vikarie-
rande lärarinna),

vårterminen 1904 vid Jakobs folkskola i Stockholm (såsom vikarierande
lärarinna),

läsåren 1904/1905 och 1905/1906 vid Johannes folkskola i Stockholm
(såsom e. o. lärarinna) och

1 juli 1906—19 januari 1932 vid Kungsholmens och S:t Görans folksko-
lor i Stockholm (såsom ordinarie lärarinna).

Vidare framgår av handlingarna, att Sandberg haft full tjänstgöring vid förenämnda enskilda läroanstalter under de nyss angivna tider, då hon varit anställd därstädes, samt att dessa läroanstalter under ifrågavarande tid åtnjutit statsunderstöd.

Genom beslut den 29 januari 1932 har statens pensionsanstalt tillerkänt Ebba Linnéa Sandberg avkortad tjänstepension med $\frac{28}{33}$ av hel pension, 1,875 kronor, eller med 1,590 kronor 90 öre. Härvid har pensionsanstalten tillgodoräknat Ebba Linnéa Sandberg allenast tid, varunder hon tjänstgjort vid folkskola.

Till stöd för nu förevarande, hos Kungl. Maj:t gjorda ansökning har Ebba Linnéa Sandberg anfört huvudsakligen följande:

Vid den tidpunkt, då sökanden övergått till folkskolans tjänst, hade den för erhållande av hel tjänstepension bestämda pensionsåldern enligt då gällande reglemente för folkskolläraernas pensionsinrättning varit lägre än för närvarande, nämligen 55 levnads- och 30 tjänstår. Vidare hade möjligheten förelegat att kvarstå i tjänsten efter uppnådd pensionsålder, varigenom för hel tjänstepension felande tjänstår kunnat intjänas. Hon hade sålunda haft goda utsikter att genom att begagna sig av denna förmån i folkskolans tjänst intjäna det antal tjänstår, som fordrats för erhållande av hel pension. Denna möjlighet hade emellertid upphört på grund av sedermera skedd ändring i pensionsreglementet, varigenom dels pensionsåldern beträffande såväl levnads- som tjänstår höjts och dels bestämmelserna om skyldighet att avgå från tjänsten blivit strängare.

Härtill komme jämväl den omständigheten, att, därest hon behållit sin tjänst vid Ateneum för flickor intill ikraftträdandet av kungörelsen den 23 december 1910 (nr 145) angående pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter, hon hade kommit att obligatoriskt tillhöra lärarinnornas pensionsanstalt samt, jämlikt bestämmelserna i § 22 i gällande reglemente för statens pensionsanstalt, ägt att vid senare skedd övergång till befattning såsom folkskollärarinna räkna sig till godo alla de tjänstår, hon intjänat för pension i lärarinnornas pensionsanstalt.

Skolöverstyrelsen har i ärendet anfört följande:

Då den föreliggande ansökningen avsåg ett fall, som syntes vara fullt jämförligt med de fall, som berördes i Kungl. Maj:ts propositioner nr 133 till 1929 års riksdag angående viss tjänstårsberäkning för folkskollärarinnan Anna Ljungberg och nr 139 till 1930 års riksdag angående dylik beräkning för folkskollärarinnan Gurli d'Aubigné, tillstyrkte överstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Ebba Linnéa Sandberg finge för erhållande från statens pensionsanstalt av pension såsom folkskollärarinna tillgodoräkna sig två tredjedelar av den tid, hon före sin övergång till folkskolan med full tjänstgöring tjänstgjort såsom ämneslärarinna vid i ansökningen nämnda läroanstalter.

Statens pensionsanstalt har i infortrat utlåtande anfört, att pensionsanstalten med hänsyn särskilt till den efter sökandens övergång till folkskolans tjänst vidtagna skärpningen av villkoren för hel pension för folkskollärare och det avsevärda belopp, varmed sökanden tillerkänd pension understege hel pension, icke hade något att erinra emot, att höjning av pensionen utverkades i enlighet med skolöverstyrelsens förslag.

Jämväl *statskontoret* har biträtt skolöverstyrelsens förslag.

Enligt §§ 6 och 22 i gällande reglemente för statens pensionsanstalt må vid beräkning av beloppet av tjänstepension befattningshavare kunna efter framställning av huvudmannen och enligt pensionsanstaltens bestämmande tillgodoräknas tjänstgöring i befattning, som han innehaft, innan reglementet blev å honom tillämpligt, därest sistnämnda befattning med avseende å tjänstgöringens art och omfattning varit sådan, att den kunnat förenas med pensionsrätt enligt reglementet, om detsamma varit gällande. För sådant tillgodoräknande erfordras enligt § 9 i reglementet, att av vederbörande huvudman till pensionsanstalten erlägges viss engångsavgift. Denna engångsavgift skall enligt huvudregeln vara lika med den försäkringsfond, som beräknas svara mot de avgifter, vilka skulle hava erlagts, om reglementet varit gällande under tiden för den ifrågavarande tjänstgöringen. Huvudmannen äger genom löneavdrag uttaga ersättning av befattningshavaren för den del av försäkringsfonden, som svarar mot de avgifter, vilka befattningshavaren själv skulle hava erlagt.

Ebba Linnéa Sandbergs tjänstgöring vid i ärendet omförmälda enskilda läroanstalter har icke kunnat av pensionsanstalten tillgodoräknas henne enligt nyss angivna bestämmelser, enär innehavare av befattning såsom lärarinna vid dylik läroanstalt ej må vinna inträde i pensionsanstalten. Med hänsyn till de till stöd för ansökningen åberopade omständigheterna anser jag dock i likhet med ämbetsverken skäligt, att det medgives Sandberg att för pension såsom folkskollärarinna räkna sig till godo så stor del av tjänstgöringen vid de enskilda läroanstalterna, som erfordras för att hon skall bliva berättigad till hel pension, eller sålunda omkring 5 år. På sätt av det föregående framgår hade emellertid, därest

*Departements-
chefen.*

Sandbergs ifrågavarande tjänstgöring varit av beskaffenhet att kunna tillgodoräknas henne enligt bestämmelserna i pensionsanstaltens reglemente, för sådant tillgodoräknande fordrats erläggande av viss engångsavgift, varav Sandberg haft att själv vidkännas en del. Såsom villkor för åtnjutande av den sökta förmånen synes rimligen böra föreskrivas, att Sandberg till pensionsanstalten inbetalar ett belopp, motsvarande vad hon själv skulle hava haft att erlægga i engångsavgift, om reglementet varit i nyss omförmälda hänseende å henne tillämpligt. Enligt vad jag inhämtat från pensionsanstalten uppgår nämnda belopp till omkring 1,400 kronor, under det att hela engångsavgiften beräknas utgöra omkring 4,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förra lärarinnan vid Stockholms folkskolor Ebba Linnéa Sandberg må, i den mån så erfordras för erhållande av hel pension från statens pensionsanstalt, räkna sig till godo tid, varunder hon tjänstgjort såsom lärarinna vid Tekla Åbergs högre läroverk för flickor i Malmö, högre elementarläroverket i Halmstad för kvinnlig ungdom samt Ateneum för flickor i Stockholm; dock under villkor att hon till pensionsanstalten inbetalar ett belopp, motsvarande den engångsavgift, som belöpt å henne, därest §§ 6 och 9 i anstaltens reglemente varit i förevarande fall tillämpliga.

2:o.

Förra lärarinnan vid Stockholms folkskolor Anna Vendela Lekander, född Brovall, har anhållit att för erhållande av förhöjd pension från statens pensionsanstalt få tillgodoräkna sig tjänstgöring vid Grevesmühlska samskolan.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Lekander, som är född den 7 mars 1872, tjänstgjort såsom lärarinna under följande tider, nämligen

tillhopa 6 år under åren 1895—1901 såsom vikarierande och e. o. lärarinna vid Stockholms folkskolor,

1 januari 1902—30 juni 1907 såsom ordinarie lärarinna och biträdande föreståndarinna vid Grevesmühlska samskolan och

1 juli 1907—30 juni 1932 såsom ordinarie lärarinna vid Stockholms folkskolor.

Genom beslut den 15 juli 1932 har statens pensionsanstalt tillerkänt Lekander avkortad tjänstepension med $\frac{21}{33}$ av hel pension, 1,875 kronor, eller med 1,761 kronor 36 öre. Lekander har därvid tillgodoräknats den tid, varunder hon tjänstgjort vid Stockholms stads folkskolor.

Till stöd för ansökningen har Lekander åberopat, bland annat, att det antal tjänstår, som erfordrades för rätt till hel pension för folkskollärarinnorna, efter sökandens återinträde år 1907 i folkskolans tjänst blivit höjt från 30 till 33 år.

Skolöverstyrelsen har avgivit infordrat utlåtande i förevarande ärende och därvid överlämnat yttrande från *Stockholms folkskoledirektion*, däri anförts följande:

Grevesmühlska samskolan hade under den tid, Lekander tjänstgjort därstädes, till en början haft karaktären av tvåårig högre folkskola och därefter genom år 1905 vidtagen förändring ombildats till skola av realskoletypen. Enligt vad folkskoledirektionen inhämtat hade skolan under nämnda tid för fortsatt utbildning mottagit elever, som genomgått sjukklassig folkskola. Den hade med avseende å såväl ämnesval som ock undervisningens karaktär i övrigt väsentligen varit jämställd med folkskolans högre avdelning. Under tiden, innan folkskolans högre avdelning kommit till stånd i Stockholm, och därefter, medan denna skolform ännu varit föga utvecklade, hade därför Grevesmühlska samskolan fyllt likartat ändamål som folkskolans högre avdelning. Enligt folkskoledirektionens mening syntes därför med hänsyn till arten av den undervisning, som meddelats vid Grevesmühlska skolan under ifrågavarande tid, ingen invändning kunna göras mot förevarande framställning.

För egen del har *skolöverstyrelsen* anfört följande:

Med stöd av vad *Stockholms folkskoledirektion* anfört kunde skolöverstyrelsen för sin del jämlikt bestämmelsen i § 41 mom. g) av det för statens pensionsanstalt gällande reglementet vitsorda, att Grevesmühlska skolan vid den tid, varom nu vore fråga, tjänat samma ändamål som högre avdelning av folkskola.

Det syntes i första hand böra ankomma på statens pensionsanstalt att på grund av bestämmelserna i § 6 av det för anstalten gällande reglementet pröva, huruvida sökanden kunde av sin tjänstgöring vid Grevesmühlska skolan få tillgodoräkna sig erforderlig tjänstetid för erhållande av hel pension. Skulle denna väg för syftets vinnande icke vara framkomlig, syntes framställningen böra föranleda proposition till riksdagen, och ville överstyrelsen i sådant avseende erinra om riksdagens skrivelser nr 215/1929 och 369/1930, enligt vilka riksdagen på framställning av Kungl. Maj:t medgivit, att folkskollärarinnorna Anna Ljungberg och Gurli d'Aubigné för åtnjutande av pension från statens pensionsanstalt finge tillgodoräkna sig två tredjedelar av den tid, varunder de tjänstgjort vid enskild läroanstalt.

Statens pensionsanstalt har i ärendet anfört följande:

Grevesmühlska samskolan hade under tiden för Lekanders tjänstgöring därstädes enligt skolöverstyrelsens uttalande tjänat samma ändamål som högre avdelning av folkskola. Sökanden finge således anses hava därunder tjänstgjort i befattning, som med avseende å tjänstgöringens art och omfattning varit sådan, att den kunnat förenas med pensionsrätt enligt pensionsanstaltens reglemente, om detsamma då varit gällande. På grund härav syntes pensionsanstalten kunna jämlikt § 6 i reglementet medgiva sökanden att få räkna denna tjänstetid till godo, i den mån så erfordrades för hel pension. Härvid måste dock jämlikt § 9 en engångsavgift påföras.

Sedan Lekander därefter inkommit med en skrift, däri hon framhållit, att hennes ekonomiska villkor icke tilläte henne att erlægga den av statens pensionsanstalt omförmälda engångsavgiften ävensom att något bidrag till engångsavgiften icke vore att påräkna från Stockholms stad, har utlåtande inhämtats från *statskontoret*, som anfört i huvudsak följande:

Det förefölle statskontoret, som om de av skolöverstyrelsen åberopade båda fallen knappast kunde anses vara fullt likartade med det föreliggande. I sistnämnda fall vore nämligen att märka, att Grevesmühlska samskolan, på sätt skolöverstyrelsen vitsordat, vid tiden för sökandens tjänstgöring vid densamma tjänat samma ändamål som högre avdelning av folkskola. Härav följde, att Lekander jämlikt § 6 av det för statens pensionsanstalt gällande reglementet kunnat få tillgodoräkna den vid samskolan fullgjorda tjänstgöringen, därest hon erlagt den i § 9 av samma reglemente föreskrivna engångsavgiften. För förra folkskollärarinnorna Ljungberg och d'Aubigné hade icke förefunnits någon sådan möjlighet, enär deras befattningar vid enskilda läroanstalter icke varit förenade med pensionsrätt i statens pensionsanstalt.

Den skiljaktighet, som föreläge mellan här angivna fall, syntes alltså uteslutande vara att hänföra till skolornas olika karaktär. Alltför stort avseende syntes emellertid enligt statskontorets mening icke böra fästas vid detta förhållande. Visserligen hade skolöverstyrelsen, såsom förut framhållits, vitsordat, att den Grevesmühlska samskolan vid sökandens tjänstgöring därstädes varit att betrakta som en högre avdelning av folkskola, men då lärarbefattningarna i densamma några få år därefter förenats med pensionsrätt i lärarinnornas pensionsanstalt, följde därav, att samskolan i fråga blivit i varje fall i pensionshänseende jämställd med högre samskola. Därest sökanden alltså kvarstätt i tjänst vid samskolan till år 1911, hade hon obligatoriskt kommit att tillhöra sistnämnda pensionsanstalt. Denna omständighet syntes enligt statskontorets mening böra tillmätas särskilt avseende, alldenstund sökanden härigenom kunde åberopa samma skäl, som föranlett till en i pensionshänseende förmånligare tjänstårsberäkning i de av skolöverstyrelsen åberopade fallen.

*Departements-
chefen.*

Såsom av den föregående redogörelsen framgår synes statens pensionsanstalt kunna jämlikt § 6 i det för anstalten gällande reglementet tillgodoräkna Lekander tjänstgöringen vid Grevesmühlska samskolan, i den mån så erfordras för att Lekander må komma i åtnjutande av hel pension såsom folkskollärarinna. Härför fordras emellertid, att till pensionsanstalten inbetalas engångsavgift, vilken enligt från anstalten inhämtade upplysningar uppgår till belopp av omkring 1,250 kronor, av vilket belopp omkring 450 kronor motsvara de avgifter, Lekander själv skulle hava erlagt, om reglementet varit å henne tillämpligt vid tiden för tjänstgöringen vid Grevesmühlska skolan. Enligt vad utredningen i ärendet giver vid handen är emellertid huvudmannens medverkan för beredande åt Lekander av förhöjning av pensionen genom erläggande av sådan engångsavgift icke att påräkna. Med hänsyn härtill och då, på sätt statskontoret framhållit, beträffande Lekander i huvudsak föreligga samma skäl, som föranlett de i ärendet omförmälda medgivandena för folkskollärarinnorna Ljungberg och d'Au-

bigné att i pensionshänseende tillgodoräkna tjänstgöring vid enskilda läroanstalter, vill jag — under återopande jämväl av vad jag anfört i det under föregående punkt upptagna ärendet — förorda, att Lekander medgives rätt att för erhållande av hel pension från statens pensionsanstalt tillgodoräkna erforderlig del av sin tjänstgöring vid Grevesmühlska samskolan, under villkor att hon till anstalten inbetalar ett belopp, svarande mot den del av engångsavgiften, som hon själv haft att erlägga vid tillämpning av § 9 i anstaltens reglemente.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förra lärarinnan vid Stockholms folkskolor Anna Vendela Lekander, född Brovall, må, i den mån så erfordras för erhållande av hel pension från statens pensionsanstalt, räkna sig till godo tid, varunder hon tjänstgjort vid Grevesmühlska samskolan; dock under villkor att hon till pensionsanstalten inbetalar ett belopp, motsvarande den engångsavgift, som belöpt å henne, därest §§ 6 och 9 i anstaltens reglemente för nyssnämnda ändamål å henne tillämpats.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:o och 2:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Vid protokollet:

P. J. Arrhenius.

